

1. Innledning

I høringsbrev 04.11. 2003 foreslås følgende endringer i vilkårene for rett til familiegjengenforening i Norge:

- Vilkår om at ekteskapskontrakten skal gi kvinner og menn like, lovmessige som religiøse, rettigheter til skilsmisse
- Vilkår om dokumentert skilsmisse fra ekteskap inngått i utlandet før familiegjengenforening på grunnlag av nytt ekteskap innvilges.

Rett til lik beskyttelse av loven og forbud mot diskriminering utgjør en av grunnpilarene i det internasjonale menneskerettsvern. Staten er imidlertid forpliktet til å beskytte individet mot diskriminering på *ethvert grunnlag*, slik som blant annet religion, kjønn og etnisitet, jf FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 26. Det foreliggende forslag synes imidlertid å legge til grunn at frihet fra diskriminering på grunnlag av religion, og frihet fra diskriminering på grunnlag av kjønn, ikke lar seg forene – og det foreslås en løsning som vil få en diskriminerende virkning for enkelte religiøse minoriteter i Norge.

Kommunal- og regionaldepartementet påpeker selv i høringsbrevet at forslaget kan få utilsiktede virkninger. SMED fremhever nedenfor de innvendinger mot forslagene som vi anser som mest tungtveiende.

2. Avgjørende innvendinger mot forslagene

I utredningen som er foretatt av religionshistoriker Berit Thorbjørnsrud fremkommer at representanter for de aktuelle trossamfunn oppfatter forslagene som et forsøk på å overstyre trossamfunnenenes lære og praksis. De oppfatter derfor målet i seg selv som illegitimt. I tillegg kommer at Thorbjørnsrud viser at forslagene neppe er egnet til å løse problemene med de haltende ekteskap og at forslagene rent praktisk ikke lar seg gjennomføre.

Videre viser SMED særlig til følgende i betenkningen av stipendiat ved SMR Marius Emberland: " *i den grad forslaget bare rammer muslimske kvinners rett til arbeid eller opphold i riket, kan lovforslaget i visse tilfelle støte mot det grunnleggende diskrimineringsforbudet i konvensjonene. Slike spørsmål dreier seg om Norges passivitetsforpliktelser snarere enn Norges handlingsplikter. Det vil være grunn til å tro at en lettere kan komme i konflikt med internasjonale menneskerettighetsnormer på dette punktet enn om en lar være å vedta en lov med et slikt innhold*".

Videre fremhever SMED at Justisdepartementets lovavdeling har en rekke innvendinger til forslaget, både prinsipielt og på det mer praktiske plan. SMED mener at særlig følgende innvendinger må tillegges betydelig vekt: Det er ikke mulig ved norsk lov eller forskriftsendringer å gjøre endringer i andre lands internasjonale privatrett. Den ytterste konsekvens av forslaget kan bli at familiegjengenforening ikke vil bli mulig for personer som har en internasjonal privatrett som ikke anerkjenner norsk skilsmisse, og en familierett som ikke gir begge kjønn like vilkår for skilsmisser og heller ikke tillater avtaler om like vilkår for skilsmisse.

Samlet sett er de innvendinger som er kommet fra religionshistoriker Thorbjørnsrud, stipendiat Emberland og Justisdepartementets lovavdeling så tungtveiende at SMED mener det må være tilstrekkelig klart at de foreslåtte endringer ikke bør vedtas.

3. Alternative tiltak

SMED mener at det fruktbare nå vil være å vurdere alternative tiltak som både kan bidra til å fremme kvinners like rettigheter i ekteskapet og samsvarer med minoriteters rett til respekt for sin kultur og sin religion, jf artikkel 26 og artikkel 27 i FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

SMED mener at et avgjørende første skritt må være at det anerkjennes at familiegjenforening gjør at ulike rettssystemers ekteskapslovgivning møtes og må finne en form for sameksistens.

Dette medfører at kompetanse både om ulike lands familielovgivning og sentrale religiøse familierettssystem blir avgjørende for å kunne bruke ekteskapslovgivningen som et virkemiddel bla. i norsk familie- og likestillingspolitikk.

Thorbjørnsrud skisserer enkelte tiltak som det etter SMEDs syn kan være god grunn til å vurdere nærmere, slik som at det etableres rådgiverstilling ved Fylkesmannens kontor som tillegges ansvaret for å sikre tilstrekkelig kunnskap om sentrale religiøse familierettssystemer, og for å bidra til å utvikle prosedyrer eller sikre avtaler for anerkjennelse av inngåelse og oppløsning av ekteskap på tvers av landegrensene – som er forenlig både med de verdier som norsk ekteskapslovgivning bygger på og religionsfriheten til minoriteter i Norge. Vi ser også grunn til å fremheve at det også er SMEDs erfaring at det er et betydelig udekket behov for rettsinformasjon når det gjelder rett til sosial- og trygdeytelser for personer med minoritetsbakgrunn. Prosedyrer som vil forenkle tilgangen til slike ytelser, vil kunne være viktig for at kvinner med minoritetsbakgrunn skal oppleve at de har en reell lik mulighet med menn til å velge å bryte ut av ekteskapet.

Avslutningsvis fremhever SMED at den aktuelle problemstillingen om hvordan rett til likestilling mellom kjønnene skal sikres i trossamfunn som utgjør minoriteter i Norge, illustrerer behovet for et likestillingsorgan som evner å ha sensitivitet for behovet for beskyttelse mot diskriminering både på grunnlag av kjønn, tro og etnisitet. Det er etter vårt syn mulig og ønskelig å finne løsninger som ivaretar flere av de grunnleggende aspekter av et individs identitet.